

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра загальної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

“ _____ 2019 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перинатальна психологія і психологія материнства

за освітньо-професійною програмою «Психологія»
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань – 05 Соціальні і поведінкові науки
Спеціальність – 053 Психологія

філософський факультет

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма із «Перинатальна психологія і психологія материнства» для студентів за спеціальністю 053 «Психологія». 2019 р. – 25 с.

Розробники: професор кафедри загальної та клінічної психології, кандидат психологічних наук, Гасюк М. Б.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та клінічної психології. Протокол від “29” серпня 2019 р. № 1

Завідувач кафедри загальної та клінічної психології (Модер Москалець В.П.)
“29” серпня 2019 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету.
Протокол від “15” жовтня 2019 р. № 2

Голова (Пілецька Л. С.)

Предметом вивчення навчальної дисципліни психологія жінки у період виношування дитини та ключеві періоди становлення материнства як особистісної сфери жінки, психологічна допомога сім'ї та жінці у перинатальній, неонатальній та постнатальній періоди, психологічний супровід материнства.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія особистості, психологічне консультування, психотерапія, вікова психологія, генікологія, акушерство.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Перинатальна психологія Психологія материнства

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Перинатальна психологія і психологія материнства» є розкрити особливості роботи психолога з сім'єю у період очікування дитини. Метою викладання дисципліни є донесення до студента теорії перинатальної психології та основ практичного застосування новітніх досліджень.

Студенти дізнаються про особливості психології сім'ї у період планування та виношування дитини; особливості становлення материнської ідентичності жінки; особливості становлення стосунків жінки з ненародженою та новонародженою дитиною; знати теоретичні основи новітніх досліджень консультативної діяльності перинатальних психологів. Забезпечувати науковий прогрес у перинатальній психології. Отримають уміння консультувати сім'ю у період планування, виношування, народження дитини; консультувати сім'ю з новонародженою дитиною; консультувати жінку у кризові періоди становлення материнської ідентичності; консультувати жінку з післяпологовими депресіями; консультувати жінок з постабортними синдромами; вміти працювати з перинатальними та неонатальними втратами тощо.

Завдання викладання дисципліни «Перинатальна психологія і психологія материнства»:

1. Ознайомити студента з новітніми теоретичними досягненнями у галузі перинатальної психології та психології материнства.
2. Навчити основним практичним підходам у роботі з сім'єю у період очікування дитини.
3. Навчити студента основам консультативної діяльності у перинатальних закладах.
4. Ознайомити з основними підходами у роботі з кризами становлення материнства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 години, 6 кредитів ECTS.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- З К8. Навички міжособистісної взаємодії,
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.
- ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Фахові компетентності:

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>05 соціальні та поведінкові науки</u>	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність : <u>053 Психологія</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		3-й	3-й
Загальна кількість годин 180		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 2 самостійної роботи студента 4		5-й	5-й
	Освітній рівень: перший, «Бакалавр»	Лекції	
		24год.	8год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	12 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		120 год.	160 год.
	Індивідуальні завдання: год.		
	Вид контролю:		
	3-й курс - залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/2

для заочної форми навчання – 1/4

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Перинатальна психологія у світовій практиці та на теренах України.

Основні напрями практичної діяльності перинатального психолога.

Тема 2. Кризи становлення материнської сфери жінки. Становлення материнської ідентичності жінки.

Тема 3. Психологічна готовність до материнства.

Тема 4. Підготовка вагітної жінки до пологів.

Тема 5. Становлення батьківської ідентичності чоловіка. Етапи становлення батьківської ідентичності.

Тема 6. Роль батька дитини у психологічному здоров'ї матері та дитини.

Підготовка до партнерських пологів. Партнерські пологи.

Тема 7. Перинатальні та неональні втрати. Консультація психолога як психологічна допомога у горі.

Тема 8 Постабортний синдром. Симптоми, діагностика, допомога.

Тема 9 Ненормативна криза бездітності та особливості її подолання

Тема 10 Порівняльний аналіз методологічних особливостей застосування методів психодіагностики у психології вагітності та материнства.

Тема 11. Проективні методи роботи з вагітною жінкою психології.

Тема 12. Технологія використання проективних методів роботи. **Тема**

13. Практична діяльність психолога у перинатальних закладах

Тема 14. Програма психологічної підготовки вагітної жінки до перших

пологів **Тема 15.** Наукові дослідження у галузі перинатальної психології та психології материнства.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усього	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	8	4		12	13
Тема 1. Перинатальна психологія у світовій практиці та на теренах України. Основні напрями практичної діяльності перинатального психолога.		2	2			8		1				10
Тема 2. Кризи становлення материнської сфери жінки. Становлення материнської ідентичності жінки.		2	2			8		1	2			10
Тема 3. Психологічна готовність до материнства. Вікові особливості готовності до материнства		2	4			8			2			10
Тема 4. Підготовка вагітної жінки до пологів. Психологія пологів.		2	2			8						10
Тема 5. Становлення батьківської ідентичності чоловіка. Етапи становлення батьківської ідентичності.		2	2			8		0,5				10
Тема 6. Роль батька дитини у психологічному здоров'ї матері та дитини. Підготовка до партнерських пологів. Партнерські пологи.			2			8		0,5				12

Тема 7. Перинатальні та неонатальні втрати. Консультація психолога як психологічна допомога у горі.		2	2			8						12
Тема8 Постабортний синдром. Симптоми, діагностика, допомога.		2	2			8						12
Тема 9 Ненормативна криза бездітності та особливості її подолання.		2	2			8		1	2			10
Тема 10 Порівняльний аналіз методологічних особливостей застосування методів психодіагностики у психології вагітності та материнства.		2	2			8		1				12
Тема 11. Проективні методи роботи з вагітною жінкою психології Технологія використання проективних методів роботи.		2	4			8		1	2			10
Тема12. Практична діяльність психолога у перинатальних закладах		2	2			8		1				12
13 Тема 13. Програма психологічної підготовки вагітної жінки до перших пологів			2			8			2			10
Тема 14. Ревність між сіблінгами. Домпомога батькам у вирішенні проблеми ревності		2	2			8						10
Тема 15 Наукові дослідження у галузі перинатальної психології та			4			8		1	2			10

психології материнства.												
	1	2	3	4	5	6	7	7	8	10	11	12
<i>Усього годин</i>		24	36			120		8	12			16 0

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин(ст/зв)
1	Потреба в дітях. Особливості потреби в дітях у сучасній Україні.	2/0
2	Кризи становлення материнської сфери жінки. Становлення материнської ідентичності жінки.	2/2
3	Психологічна готовність до материнства. Підготовка вагітної жінки до пологів.	4/2
4	Врахування вікових особливостей вагітної жінки у роботі з нею. Ювенальна, зріла та пізні вагітності.	2/0
5	Психологія вагітності. Етапи виношування дитини та психологія пологів. Криза народження	2/0
6	Родова депресія. Діагностика, шляхи подолання.	2/0
7	Робота психолога по підготовці вагітної жінки до пологів	2/0
5	Розвиток дитини у ранньому онтогенезі і функції матері.	2/0
8	Перша вагітність, друга та наступні вагітності. Стосунки між сіблінгами.	2/0
9	Перинатальні та неональні втрати. Консультація психолога як психологічна допомога у горі.	2/2
10	Постабортний синдром. Діагностика, шляхи подолання.	2/0
11	Реалізація потреби в дітях через усиновлення чи сурогатне материнство..	4/2
12	Психологічний супровід становлення родительської ідентичності усиновителів	2/0
13	Девіантне материнство, проблема позбавлення материнства. Робота психолога у соціальній службі з жінками матерями.	2/2
14	Методи роботи перинатального психолога.	2/0
15	Проективний малюнок «Мої пологи», «Моя дитина». Психотерапевтичний потенціал проєктивних методів роботи	4/2
	Всього	36/12

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Перинатальна психологія у світовій практиці та на теренах України.	5
2	Основні напрями практичної діяльності перинатального психолога.	5

3	Кризи становлення материнської сфери жінки. Становлення материнської ідентичності жінки.	5
4	Ювенальна, зріла та пізні вагітності.	5
5	Психологічна допомога сім'ї в період виношування дитини	6
6	Групові види роботи по підготовці жінки до пологів.	5
7	Партнерські пологи, роль партнера у підготовці жінки до пологів, та у пологах.	5
8	Типові страхи вагітної жінки. Міфи про виношування дитини.	6
9	Матері одиночки, «дитина для себе». Психологічний супровід .	5
10	Багатодітні сім'ї, особливості материнської сфери багатодітної матері.	5
11	Кризи становлення материнської ідентичності., «украдене материнство» - девіантна поведінка бабусі.	6
12	«Украдене материнство» - девіантна поведінка бабусі.	5
13	Технологія побудови програм психологічного супроводу вагітності.	5
14	Тренінг у роботі з майбутньою матір'ю..	5
15	Форми роботи з сім'єю у період виношування першої дитини.	5
16	Робота з бездітною парою. Підготовка до усиновлення.	6
17	Підготовка до усиновлення. Зміст та форми роботи.	5
18	Особливості становлення батьківської сфери усиновлювачів	5
19	Розлучення та діти у зведених сім'ях.	5
20	Підготовка дитини до народження брата /сестри.	5
21	Велика вікова різниця між дітьми, проблеми та рішення.	5
22	Внутрішня картина здоров'я вагітної жінки	6
	Разом	120

Індивідуальні завдання

Робота з обдарованими студентами через надання інформаційної підтримки та індивідуальних консультацій за запитом студентів.

Робота зі студентами які не встигають через індивідуальні консультації та контроль про виконану роботу вибірка на основі аналізу успішності за журналом та на основі спостережень.

Допомога з самостійною роботою за запитом студентів.

Методи навчання

Лекційна форма проведення занять, яка передбачає застосування таких методів:

1. Репродуктивний.
2. Пояснювально-ілюстративного.
3. Проблемного викладання

Семінарські та практичні форми занять, які передбачають застосування методів:

1. Частково-пошукового.
2. Дослідницького.
3. Проблемного викладання.

Методи контролю

1. Тестуванн.
2. Усне і письмове опитування,

3. Контрольні роботи.
4. Контроль самостійної роботи.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	задовільно
26-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів навчання з навчальної дисципліни, є:

- 1) своєчасне і у повному обсязі виконання всіх навчальних завдань, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- 2) глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- 3) вміння самостійно аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку та розвитку;
- 4) вміння застосовувати методи психологічної діагностики, психокорекції та психопрофілактики на практиці;
- 5) вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
- 6) В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни закладено такі критерії: повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; адекватність знань – їх правильність, відповідність засадничим основам курсу; усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати: вміння творчо мислити, інтерпретувати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт») діяльності

Критерії оцінювання усного та письмового опитування.

Оцінка «**відмінно**» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем ТТС, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. Притім, знання мають бути осмисленими, що виявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до виконання завдань не лише у форматі репродукції, а й з елементами креативності.

Оцінка «**добре**» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з дисципліни, які передбачені навчальною програмою. Притім, знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

Оцінка «**задовільно**» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

Оцінка «**незадовільно**» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з дисципліни або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.

Критерії оцінки тестового завдання:

10-9 балів «відмінно» - студент дав в не менше 90% правильних відповідей;

7-8 балів «добре» - студент дав не менше 70% правильних відповідей;

5-6 балів «задовільно» - студент дав не менше 50% правильних відповідей;

1-4 бали «незадовільно» - студент дав менше 50% правильних відповідей;

0 балів - завдання відсутнє.

Критерії оцінки реферату/письмового повідомлення:

9-10 балів (відмінно): тема реферату/письмового повідомлення актуальна та відзначається практичною значущістю; у роботі здійснено критичний огляд визначень різними авторами, наведених в різних джерелах; матеріал роботи добре структурований, логічно викладений; роботу оформлено з дотриманням встановлених правил; студент демонструє здатність робити у рефераті/письмовому повідомленні логічні висновки та узагальнення; проявляє здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання.

7-8 балів (добре): тема реферату/письмового повідомлення актуальна; у роботі здійснено аналіз основних аспектів проблеми; використано джерела, які дають змогу розкрити теоретичні й прикладні аспекти теми; матеріал реферату/письмового повідомлення загалом структурований, логічно викладений; оформлення роботи в цілому відповідає встановленим правилам; студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно викладає матеріал; демонструє здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі може аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; недостатньо використовує фактичні та статистичні дані.

5-6 балів (задовільно): тема реферату/письмового повідомлення не є актуальною; у роботі здійснено поверхневий аналіз основних аспектів проблеми; використані джерела не дають можливості повністю розкрити проблему; реферат/письмове повідомлення містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми і свідчить про нездатність студента зрозуміти її зміст; робота в цілому оформлена згідно з правилами, але є суттєві недоліки.

3-4 балів (незадовільно): завдання виконане частково; студент не висвітлює дискусійну тему або висвітлює її неправильно; текст реферату/письмового повідомлення є повністю ідентичним тексту підручника чи конспекту або повністю ідентичним реферату/письмового повідомленню іншого студента на таку ж тему.

1-2 бали (незадовільно) : завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті теми реферату/наукового повідомлення; робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

Критерії оцінки тренінгового заняття:

12-15 балів (відмінно): у тренінговому занятті відображено глибоке, чітке розуміння та усвідомлення матеріалу, аналітичний та творчий підхід до поставлених задач. Під час проведення всі завдання та вправи відображають мету заняття та дозволяють учасникам здобути необхідні уміння та навички, зробити самостійні висновки, аргументувати свої рішення, вибудувати власне ставлення до проблеми. Робота виконана творчо і самостійно. тренінгове заняття характеризується оригінальністю, логічністю та послідовністю.

10-12 балів (добре): у тренінговому занятті є чіткі посилення на вирішення висунутої проблеми, тренінгове заняття має в основі декілька ключових вправ, які не повністю розкривають її тематику; прослідковується певна логічна структура тренінгу; тренінгове заняття починається із вступу, надає інформацію в певному порядку і завершується викладенням важливих висновків; роботі бракує оригінальності та чіткості побудови заняття.

7-9 балів (задовільно): тренінгове заняття сфокусоване на темі, але поверхнево висвітлює її; вправи не зовсім відображають мету заняття, незадовільна його структура та логіка; важко вловити структуру подання інформації; тренінгове заняття не веде до засвоєння нових практичних умінь, та не дозволяє учасникам сформулювати власне ставлення до проблеми, прави не всі правильно оформлені. Брак оригінальності роботи.

4-6 балів (незадовільно): завдання виконане частково; тренінгове заняття студента не містить відповідь на поставлене завдання, вправи є недоречними, логіка тренінгового заняття відсутня; побудова тренінгового заняття свідчить про наявність значних прогалин у знаннях студента, викладена з порушенням логіки подання матеріалу, опис вправ містить багато грубих помилок, або є плагіатом.

1-3 бали (незадовільно): завдання практично не виконано, тренінгове заняття не розкриває сутності питання, або допущені грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність знань у студента, або їх безсистемність та поверховість, невміння сформулювати думку та викласти її, незнання основних положень навчальної дисципліни; наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми, тренінгове заняття не оформлене, не проведене, звіт зданий не вчасно чи відсутній.

0 балів – завдання відсутнє.

Критерії оцінки презентації:

12-15 балів (відмінно): у презентації відображено глибоке, чітке розуміння та усвідомлення матеріалу, аналітичний та творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю, логічністю та послідовністю.

10-12 балів (добре): у презентації містяться важливі твердження щодо проблемних питань, презентація має в основі декілька ключових положень, які

не повністю розкривають її тематику; прослідковується певна логічна структура в розміщенні інформації; презентація починається із вступу, надає інформацію в певному порядку і завершується викладенням важливих наукових моментів та висновків; не повністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені.

7-9 балів (задовільно): презентація сфокусована на темі, але поверхнево висвітлює її; естетичний вигляд незадовільний (відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення); важко вловити структуру подання інформації; немає посилань на використані джерела або не всі правильно оформлені.

4-6 балів (незадовільно): завдання виконане частково; презентація студента не містить відповідь на поставлене завдання, не є аргументованою; не містить посилань на джерела, що вивчаються; не містить аналізу відповідних теорій, концепцій, наукових течій, свідчить про наявність значних прогалин у знаннях студента, викладена з порушенням логіки подання матеріалу, містить багато граматичних, грубих стилістичних помилок та виправлень.

1-3 бали (незадовільно): завдання практично не виконано, презентація не розкриває сутності питання, або допущені грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність знань у студента, або їх безсистемність та поверховість, невміння сформулювати думку та викласти її, незнання основних положень навчальної дисципліни; наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми, презентація не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

Критерії оцінки контрольної роботи:

10-9 балів «відмінно» - студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей на контрольні запитання, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань.

7-8 балів «добре» - студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час письмових відповідей на контрольні запитання, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. **5- 6 балів «задовільно»** - студент загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час письмових відповідей на контрольні запитання, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки.

1-4 бали «незадовільно» - частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час письмових відповідей на контрольні запитання, допускаючи при цьому суттєві помилки.

0 балів - завдання відсутнє.

Критерії оцінки самостійної роботи:

Самостійна робота оцінюється за наслідками вибіркової перевірки рівня засвоєння всіх питань, винесених на самостійну роботу. За самостійну роботу студент може отримати до 5 балів.

5 балів «відмінно» - робота студентом виконана в повному обсязі, якісно оформлена;

4 бали «добре» - робота студентом виконана в повному обсязі, є незначні недоліки;

3 бали «задовільно» - робота зроблена, але є суттєві помилки;

1-2 бали «незадовільно» - робота тільки розпочата або виконана не правильно;

0 балів –робота відсутня.

Перед написанням письмової роботи у форматі тестів, контрольної роботи, самоаналізу тощо студенти отримують завдання та посилання на навчально-методичну й наукову літературу для самостійної підготовки.

Виконання індивідуальних завдань покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацюванні навчального матеріалу (аналіз, порівняння, конкретизація, узагальнення, класифікація, синтез тощо), а також творчі здібності, комунікативний потенціал, здатність до самоорганізації, що виявляється у спроможності репрезентувати опрацьований матеріал.

Контрольні питання з курсу:

1. Перинатальна психологія у світовій практиці та на теренах України.
2. Основні напрями практичної діяльності перинатального психолога.
3. Кризи становлення материнської сфери жінки.
4. Становлення материнської ідентичності жінки.
5. Психологічна готовність до материнства.
6. Потреба в дітях. Особливості потреби в дітях у сучасній Україні.
7. Вікові особливості готовності до материнства.
8. Врахування вікових особливостей вагітної жінки у роботі з нею. Ювенальна, зріла та пізні вагітності
9. Психологія вагітності. Етапи виношування дитини та психологія пологів. Криза народження.
10. Післяродова депресія. Діагностика, шляхи подолання.
11. Перша вагітність, друга та наступні вагітності. Стосунки між сіблінгами.
12. Підготовка вагітної жінки до пологів. Психологія пологів.
13. Становлення батьківської ідентичності чоловіка.
14. Етапи становлення батьківської ідентичності.
15. Роль батька дитини у психологічному здоров'ї матері та дитини.
16. Підготовка до партнерських пологів. Партнерські пологи.
17. Перинатальні та неонатальні втрати.
18. Консультація психолога як психологічна допомога у горі.
19. Постабортний синдром. Симптоми, діагностика, допомога.

20. Ненормативна криза бездітності та особливості її подолання.
21. Методи психодіагностики у психології вагітності та материнства.
22. Проективні методи роботи з вагітною жінкою психології .
23. Технологія використання проективних методів роботи.
24. Практична діяльність психолога у перинатальних закладах.
25. Програма психологічної підготовки вагітної жінки до перших пологів
26. Ревність між сіблінгами. Допомога батькам у вирішенні проблеми ревності
27. Наукові дослідження у галузі перинатальної психології та психології материнства.
28. Розвиток дитини у ранньому онтогенезі і функції матері.
29. Постабортний синдром. Діагностика, шляхи подолання.
30. Реалізація потреби в дітях через усиновлення чи сурогатне материнство..
31. Психологічний супровід становлення родительської ідентичності усиновителів
32. Девіантне материнство, проблема позбавлення материнства. Робота психолога у соціальній службі з жінками матерями.
33. Групові види роботи по підготовці жінки до пологів.
34. Розлучення та діти у зведених сім'ях.
35. Велика вікова різниця між дітьми, проблеми та рішення.
36. Внутрішня картина здоров'я вагітної жінки
37. Підготовка дитини до народження брата /сестри.
38. «Украдене материнство» - девіантна поведінка бабусі.
39. Технологія побудови програм психологічного супроводу вагітності.
40. Тренінг у роботі з майбутньою матір'ю.

Рекомендована література

Базова та допоміжна

1. Авдеева Н. Н., Мещерякова С. Ю. Вы и младенец: у истоков общения. – М.: Педагогика, 1991. – 158 с.
2. Айви А. Е., Айви М. Б., Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. – М.:, 2000. – 487 с.
3. Айламазян Э. К. Акушерство. Учебник для студентов мед. вузов. – СПб.: «Специальная литература», 1997. – 496 с.
4. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. – М.: Класс, 2000. – 208 с.
5. Баженова О. В., Баз Л. Л., Копыл О. А. Готовность к материнству: выделение факторов, условий психологического риска для будущего развития ребенка // Синапс. – 1993. – № 4. – с. 35–42.
6. Батьків не обирають...(проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні). – К.: А. Л. Д., 1997. – 144 с.
7. Боровикова Н. В. Боль при родах и ее подавление // Материалы 3-й межобластной научно-практической конференции “Нелекарственная терапия

- патологии репродуктивной системы человека”, 2001. Сборник трудов ВМА. Том 53., выпуск 4. – С. 213–221.
8. Братусь И. Как рождали в старину? // Для будущих мам. – 2004. – № 2. – С. 11–14.
 9. Брутман В. И., Варга А. Я., Радионова М. С. Особенности семейного воспитания и личностные характеристики женщин, бросающих своих детей // Психология сегодня. Ежегодник Рос. психол. об-ва. – Т. 2. Вып. 4. – М., 1996. – С. 151–152.
 10. Брутман В. И., Варга А. Я., Хамитова И. Ю. Предпосылки девиантного материнского поведения // Психологический журнал. – 2000. – Т.21. – №2. – С. 79–87.
 11. Брутман В. И., Ениколопов С. Н., Миледина Л. В. Материнская агрессия, отказ от ребенка и репродукция циклов семейного насилия // Психология сегодня. Ежегодник Рос. психол. об-ва. – Т. 2. Вып. 4. – М., 1996. – С. 153–154.
 12. Брутман В. И., Ениколопов С. Н. Попытка психологической типологии одного из вариантов девиантного поведения юных – отказа от своего ребенка // Социальная дезадаптация: Нарушения поведения у детей и подростков / Под ред. А. А. Северного. – М., 1996. – С. 142–144.
 13. Брутман В. И., Панкратова М. Г., Ениколопов С. Н. Некоторые результаты обследования женщин, отказывающихся от своих новорожденных детей // Вопросы психологии. – 1994. – № 5. – С. 31–37.
 14. Брутман В. И. Психологические феномены, возникающие в связи с нежеланной беременностью // Психология сегодня. Ежегодник Рос. психол. об-ва. – Т. 2. Вып. 4. – М., 1996. – С. 150–151.
 15. Брутман В. И., Радионова М. С., Ениколопов Н. С. Нежеланная беременность у жертв сексуального насилия (психолого-психиатрические аспекты проблемы) // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 33–40.
 16. Брутман В. И., Радионова М. С. Формирование привязанности матери к ребенку в период беременности // Вопросы психологии. – 1997. – №7. –
 17. Васильева О. С., Могилевская Е. В. Групповая работа с беременными женщинами: социально-психологический аспект // Психологический журнал. – 2001. – том 22. – № 1. – С. 82–89.
 18. Васильева В. В., Орлов В. И., Сагамонова К. Ю., Черноситов А. В. Психологические особенности женщин с бесплодием // Вопросы психологии. – № 6. – 2003. – С. 93–98.
 19. Витек К. Проблемы супружеского благополучия. – М.: Прогресс, 1988. – 138 с.
 20. Ворник Б. М., Говорун Т. В. Дифференциально-диагностические критерии нарушений половой ориентации // Сексопатология и андрология. Методическое пособие для врачей. Вып. 1. – К.: Центр сексологии и андрологии, 1994. – С. 117–124.
 21. Гасюк М. Врахування вікових особливостей породіль при наданні консультаційної допомоги психологом у перинатальному закладі // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 41. Серія: психологічні науки: Збірник наукових праць у 2-х т. – Чернігів: ЧОПУ, 2006. – Вип. 41. – Том 1. – С. 53–56.

22. Гасюк М. Перспективи розвитку психології вагітності // Особистість у розбудові відкритого демократичного суспільства в Україні. Збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції. – Дрогобич: “Коло”, 2005. – С. 301–302.
23. Гасюк М., Іщук О., Шевчук Г. Використання психомалюнку для психологічної підготовки вагітної жінки до пологів (30–40 тижні вагітності) // Психологія і суспільство. – 2006. – № 3. – С. 140–148.
24. Гасюк М., Шевчук Г. Вагітність як нормативна криза особистості жінки // Особистість у розбудові відкритого демократичного суспільства в Україні. Збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції. – Дрогобич: “Коло”, 2005. – С. 132–133.
25. Гасюк М. Б., Шевчук Г. С., Іщук О. Ю. Психологічні особливості емоційного стану вагітної жінки у першому триместрі вагітності (виношування першої дитини) // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВЦВ ЦІТ, 2006. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 118–124.
26. Гроф С. Холотропное сознание: Три уровня человеческого сознания и их влияние на нашу жизнь. – М.: ООО “Изд-во АСТ” и др., 2003. – 267 с.
27. Дружинин В. Н. Психология семьи. – Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 208 с.
28. Эйдемиллер Э. Г., Добряков И. В., Никольская И. М. Семейный диагноз и семейная психотерапия. Учебное пособие для врачей и психологов. Изд. 2-е, испр. и доп. – СПб.: Речь, 2006. – 352 с.
29. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкий В. В. Семейная психотерапия. – Л.: Медицина, 1989. – 192 с.
30. Життєві кризи особистості: Науково-методичний посібник: У 2 т./ В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков та ін. – К.: ІЗМН, 1998. – Ч. 2. – 568 с.
31. Захаров А. И. Ребенок до рождения и психотерапия последствий
32. Карвасарський Б. Д. (общая редакция). Психотерапевтическая энциклопедия. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 752 с.
33. Кон И. С. Ребенок и общество. – М., 1988. – 234 с.
34. Консультування сім’ї: методичні поради для консультування батьків. – Ч. 2 / За ред. В. Г. Постового. – К.: ДЦССМ, 2003. – 303 с.
35. Корнієнко О. В. Індивідуально-психологічна діагностика при розробці програм збереження здоров’я жінок (на матеріалах кризового періоду). – Автореферат канд. дис. – К., 1994. – 26 с.
36. Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. – М.: Академический проект; Трикста, 2004. – 464 с.
37. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 992 с.
38. Ланцбург М. Е. О применении экзистенциально-гуманистического подхода в психологическом консультировании беременных женщин и молодых родителей // Журнал практического психолога. – 2003. – № 4–5.
39. Ланцбург М. Е. Психологическая помощь семье в период ожидания ребенка и первого года его жизни // Психотерапия и клиническая психология: методы, обучение, организация. Материалы Российской конференции “Психотерапия и клиническая психология в общемедицинской практике”. – 26-28 мая 1999. – СПб

- Іваново: Івановська державна медична академія, Російська психотерапевтична асоціація, 2000. – С. 313–320.
40. Ланцбург М. Е. Раскрытие теми родов в групповой подготовке к родам в роддоме // Перинатальная психология и медицина. Сборник материалов межрегиональной конф. – СПб.: АМСУ, 2001. – С. 213–218.
 41. Ліщинська О. А. Етнокультурні передумови психологічної допомоги // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 2000. – Вип. 5. Ч.1. – С. 230–236.
 42. Лосева В., Луньков А. Страхи вокруг беременности // Психологическая консультация. – 1998. – №1. – С. 21–34.
 43. Максимович О. М., Постовий В. Г. Особливості виховання дітей із розлучених сімей: Навч.-методичний посібник. – К.: ДЦССМ, 2004. – 140 с.
 44. Малкина-Пых И. Г. Семейная терапия. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
 45. Мальована Ю. М. Сімейні фактори формування материнської сфери у жінок із загрозою переривання вагітності. – 19.00.04. – Медична психологія. – Автореферат канд. дис. – К. 2007. – 20 с.
 46. Мид М. Культура и мир детства. – М.: Наука, 1988. – 429 с.
 47. Мещерякова С. Ю. Психологическая готовность к материнству// Вопросы психологии. 2000. №5. – С. 18–27.
 48. Минюрова С. А., Тетерлева Е. А. Диалогический подход к анализу смыслового переживания материнства // Вопросы психологии. – 2002. – № 4. – С. 63–75.
 49. Многотомное руководство по акушерству и гинекологии / Ответств. ред. Л. С. Персианинов. – М.: МЕДГИЗ. – Т.1. – 1961. – 518 с.
 50. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення./ За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с.
 51. Мор Т., Кампанелла Т. Утопія. Місто Сонця. – К.: Дніпро, 1988. – 207 с.
 52. Москалець В. П., Гасюк М. Б., Іщук О. Ю., Шевчук Г. С. Використання психомалюнку для психологічної підготовки вагітної жінки до пологів: 30 – 40 тижень вагітності, практичний аспект // Практична психологія і соціальна робота. – 2007. – № 12. – С.
 53. Навіщо батькам ходити до школи / Упоряд. М. Голубенко. – К.: Вид. дім “Шкіл. світ”: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
 54. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 464 с.
 55. Общая психодиагностика / А. А. Бодалев, В. В. Столин и др. – СПб.: Изд-во “Речь”, 2002. – 440 с.
 56. Овчарова Р. В. Психологическое сопровождение родительства. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003. – 319 с.
 57. Осадько О. Технології психологічного консультування. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
 58. Основи загальної і медичної психології: Підручник / За ред. І. С. Вітенка, О. С. Чабана. – Т.: Укрмедкн., 2003. – 342 с.
 59. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – 536 с.

60. Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 204 с.
61. Пэрну Л. Я жду ребенка. – М.: Медицина, 1989. – 286 с.
62. Петрунько О. В. Актуальні проблеми сексуального виховання підлітків. – К.: ДЦССМ, 2004. – 80 с.
63. Повалій Л. Християнські цінності української родини: традиції і сучасність // Початкова школа. – 2005. – №2. – С. 52–54.
64. Помагайбо В., Помагайбо О. Пренатальна педагогіка// Психолог. – 2003. – листопад 43 (91). – с. 2-3.
65. Програма формування педагогічної культури батьків / За ред. Постового В. Г. – К., 2003. – 108 с.
66. Психологічна допомога сім'ї: Посібник / За ред. З. Кісарчук. – К., 1998. – 182 с.
67. Психологія життєвої кризи/ Відп. ред. Т. М. Титаренко . – К.: Агропромвидав України, 1998. – 348 с.
68. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. А. А. Реана. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 656 с.
69. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. – Самара: Изд. Дом “БАХРАХ-М”, 2002. – 672 с.
70. Райгородский Д. Я. Психология личности. Т. 1. Хрестоматия издание третье, дополненное. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2002. – 512 с.
71. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384 с.; Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.
72. Романова Е. С. Графические методы в практической психологии. – СПб.: Речь, 2002. – 416 с.
73. Ромек В. Г., Конторович В. А., Крукович Е. И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. – СПб.: Речь, 2004. – 256 с.
74. Ряплова Е. А. Изменения в организме и психике женщины во время беременности.// Материалы 3-й межобластной научно-практической конференции “Нелекарственная терапия патологии репродуктивной системы человека”, 2001. Сборник трудов ВМА. Том 53., выпуск 4. – С. 19–37.
75. Ряплова Е. А., Коряков Я. И. Психологические аспекты подготовки молодой семьи к рождению здорового ребенка // Практическая психология, 2 том, Екатеринбург, 1999. – С. 123–138.
76. Ряплова Е. А., Лыскина Н. И. Исследование потребности женщин в психологическом сопровождении беременности// Практическая психология, 2 том, 2000. – С. 44–56.
77. Сатир В. Как строить себя и свою семью. – М.: Педагогика-Пресс, 1992. – 192с.
78. ССемиченко В. А. Психологія емоцій. – К.: “Магістр-S”, 1998. – 128 с.
79. Семья: Кн. для чтения. Кн. I. / Сост. И. С. Андреева, А. В. Гулыга. – М.: Политиздат, 1990. — 346 с.
80. Семья: Кн. для чтения. / Сост. И. С. Андреева, А. В. Гулыга. – М.: Политиздат, 1990. – Кн. II. – 527 с.
81. Сирс У., Сирс М. В ожидании малыша. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 576с.

82. Стюарт В. Работа с образами и символами в психологическом консультировании. Пер. с англ. Н. А. Хмелик. – М.: Независимая фирма «Класс», 1998. – 376 с.
83. Таланов В. Л., Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога. – СПб.: Сова, М.: ЭКСМО, 2004. – 928 с.
84. Терещенко Н. М. Стативно-рольова структура жіночої тілесної ідентичності. – Автореферат канд. дис. – Харків, 2003. – 19 с.
85. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
86. Тробіш Інґрід. Бути жінкою – це радість... і яка роль в цьому чоловіка. – Львів: Свічадо, 1998. – 120 с.
87. Трушкина С. В. Материнский инстинкт – что это? // Перинатальная психология и психология родительства. – 2006. – №1. – С. 42–49.
88. Трча С. Мы ждем ребенка. – Прага: Авиценум, 1987. – 207 с.
89. Учебное пособие по психологии материнства. Для факультетов: психологических, медицинских и социальной работы. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ-М, 2003. – 784 с.
90. Филиппова Г. Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии // Вопросы психологии. – 2001. – № 2. – с. 22-36.
91. Филиппова Г. Г. Материнство: сравнительно-психологический подход // Психологический журнал. – 1999. – Т. 20, № 5. – с. 81-88.
92. Филиппова Г. Г. Метод рисуночного теста в психологической работе с беременными // Исследовательский Центр Семьи и Детства РАО. Научный Центр Психического здоровья РАМН. 2005. – Вып. 6. – С. 84–98.
93. Филиппова Г. Г. Психология материнства: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 240 с.
94. Филиппова Г. Г. Развитие ребенка в раннем онтогенезе и функции матери // Психология и психоанализ беременности: Учеб. пособие по психологии материнства/ Ред. – составитель Д. Я. Райгородский. – Самара: Изд. Дом БАХРАХ – М, 2003. – 784 с.
95. Фонтана Д. Как справиться со стрессом. – Перри Г. Как справиться с кризисом. – М., 1995. – 352 с.
96. Формування сексуальної культури молоді / Балакірева О. М. та ін. – К.: Державний ін-тут проблем сім'ї та молоді, Укр. ін-тут соціальних досліджень, 2004. – Кн. 9. – 132 с.
97. Хоментакускас Г. Т. Семья глазами ребенка. – М.: Педагогика, 1989. – 160 с.
98. Чемберлен Д. Разум вашего новорожденного ребенка / Перевод с английского. – М.: Независимая фирма «Класс», 2004. – 224 с.
99. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: Посібник / За заг. ред. І. І. Ібадуліна. – К.: Арістей, 2004. – 232 с.
100. Шевчук Г. С. Іщук О. Ю. Історичний аспект становлення досліджень у галузі психологічної допомоги жінці під час вагітності та народження дитини // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 41. Серія: психологічні науки: Збірник наукових праць у 2-х т. – Чернігів: ЧДПУ, 2006. – Вип. 41. – Том 2. – С. 181–184.

101. Шевчук Г. С. Іщук О. Ю. Психологічна експрес-підготовка вагітних до пологів: особливості групової роботи з використанням методів арт-терапії // Актуальні проблеми практичної психології. Збірник наукових праць. – Херсон. – ПП Вишемирський В. С., 2007. – С. 231–236.
102. Шевчук Г. С. Особливості психологічного супроводу вагітних жінок, які виношують першу дитину: Магістерська дисертація. – Івано-Франківськ, 2007. – 174 с.
103. Шмурак Ю. И. Пренатальная общность // Человек. – 1993. – № 6. – с. 24-37.
104. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.: Апрель – Пресс, 2000. – 512 с.
105. Ярошевский М. Г. История психологии: от античности до середины XX века. – М., 1996. – 368 с.
106. Яценко Т. С. Від тестового до психоаналітичного розуміння психомалюнку // Педагогіка і психологія. – 1995. – №2. – С. 11. – 23.
107. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: активне соціально-психологічне навчання: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004. – 679 с.
108. Яценко Т., Теслюк П. Особливості застосування малюнкових методик у роботі групи АСПН та у практиці онтопсихологічного дослідження: контури порівняльного аналізу // Психологія і суспільство. – 2005. – №4. – С. 131. – 135.
109. Яценко Т. С., Чобітько М. Г., Доцевич Т. І. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика [на матеріалі психоаналізу комплексу тематичних малюнків]. – Черкаси: “Брама”, видавець Вовчок О. Ю., – 2003. – 216 с.
110. <http://www.psymama.ru/>

Викладач к.психол.н.,доц Гасюк М.Б.